

PROF. DR. SADIK TURAL, *Sorulara Cevaplarla Kültür, Edebiyat, Dil, Ecdâd* Yayınevi, Ankara 1992, 149 sayfa.

Takrir, tekrar, tahlil, tefekkür. ...

Takrir, lügât mânasıyla sözlü olarak ifade etme, ders verme demektir.

Tekrar kelimesinin ne demek olduğunu hepimiz biliyoruz.

Tahlil, halletme, ayırıştırma, çözme, analiz etme kelimeleriyle karşılanıyor.

Tefekkür, fikrediş, yeni hükümlere ulaşmak üzere muhakeme yürütüş mânalarına gelmekle birlikte, her akıl yürütme tefekkür değildir. Tefekkür, fikir üretecek yetki ve yetkinliğe sahip insanların hem hakkı, hem de vazifesi olan zihnî bir faaliyettir. Sosyal bilimler, gerek araştırma, gerekse öğretme bazında, bu dört kavramın üzerine oturur. Bilhassa Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı ve Halk Bilimi sahaları gibi millî bir bakış açısının gerektiğine inandığımız sahalarda, bu dört kavram daha fazla önem kazanır.

Takrir, bir konuda yeterli bilgisi olan bir kimsenin karşısındaki kitleye (topluluğa) bir konuyu, onların iyice anlamasını sağlayacak dil, üslup ve metod ile nakletmesi mânasını taşıyor. Batı dillerinden giren konferanstan farklı olarak takrir, hitap unsurlarıyla birlikte, toplulukla bütünleşme ve samimî olma gibi temel özelliklerin de ifâdeye yansımaya sebep oluyor. Eski Yunan'ın bilgi öğrenme metodu olarak tescil edilmiş bulunan dialektik ve dialog metodu, takririn hatip ile muhatap arasında daha yüksek bir frekans kurmasına sebep olur. Takrire nisbetle daha aktif olan mükâleme (soru-cevap'lı konuşma) yer yer sunî, yer yer hususî kalıplara müncer oluşu bakımından samimiyet ve vuzuh özelliklerini bir kenara bırakır. Takrir, bizim sohbetlerimizin bir kademe üstündeki bir iletişim metodudur.

Takrir, tekrarın üzerine dayanır. Farklı öğrenme seviyelerine sahip insanların aynı çizgiye gelmelerini sağlamak için tekrara baş vurulur. Tekrar, sosyal bilimlerde bilgi aktarmayı kolaylaştıran bir yoldur.

Tahlil, karmaşık veya üstü kapalı bir konunun, önce kavramlarını, sonra da meselenin bütününe hükme bağlamak üzere ayırıştırmak demektir. Felsefe ve edebiyatta çok kullanılan, kullanılması gereken bir yoldur.

Tahlilde vuzuha kavuşturmak, aydınlığa ulaştırmak esastır. Ancak, vuzuha kavuşturmayı basitleştirmek, hatta bayağılaştırmak sanmamak gerekir.

Tefekkür, soylu düşünce, yüksek seviyeden düşünce.

Gerek lisans seviyesindeki öğrencileri, gerekse bizler gibi master ve doktora yapmak üzere Prof. Dr. Sadık Tural'ın bizzat kendisine veya yazdıklarına muhatap olanlar, önce bunları düşünürler. Karmaşık gibi görünen bir vuzuh, vuzuha kavuşmak üzere benimsenmiş bir takrir, üslûbu kuvvetlendirmek üzere baş vurulan tekrar unsuru.

Prof. Dr. Sadık Tural, yayımlarından bir kısmını daha önce bir kitap hâline getirmişti; *Zamanın Elinden Tutmak*. Bu defa, 1979-1991 tarihleri arasında kendisiyle yapıp çeşitli yerlerde yayınlanan on iki mülakat ve iki toplantı metnini *Sorulara Cevaplarla Kültür, Edebiyat, Dil* adıyla bir kitapta topladı. Takrir, tekrar ve tahlil metoduyla, edebiyat biliminde bir te-

fekkür nizamı kuran Sadık Hoca'nın, her biri birden fazla meseleyi vuzuha kavuşturan bu cevaplarının, dergi sayfalarından kurtarılması, özellikle saha elemanları için fevkâlade önemli bir hizmettir. Bunun son örneklerinden biri, M. Orhan Okay Hoca'nın Akçağ Yayınları'ndan çıkan *Kültür ve Edebiyatımızdan* adlı eseri idi. Ancak Sadık Hoca'nın yeni kitabı bazı özellikleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır.

Birincisi: Kitabın sadece mülâkatlardan oluşması - kitaba dahil edilen, biri Yahya Kemâl, diğeri sinemayla alâkalı iki toplantı metninin de mülâkatlardan farklı olmadığı okunduğu zaman anlaşılacaktır - ki, bu yönüyle türünün ilk örneğidir. İkincisi: Soruların, değişik zamanlarda ve değişik kişilerce yöneltilmiş olmasıyla "Yüz Soruda..." dizilerinden ayrılmaktadır. "Yüz Soruda..." dizilerinde soru seçimi, yaygın şekilde kitabı hazırlayana aittir. Sadık Hoca'nın kitabında bu kurmaca düzen yoktur (bu sözümüzden onları aleyhinde olduğumuz sonucu çıkarılmamalı). Üçüncüsü: Cevapların bir tefekkür ürünü olduğu kadar, sosyal bilimlerin mantığına uygun kesin hükümlerden uzak, sahanın uzmanlarını tartışmaya çağıran, "Ben böyle düşünüyorum", "Bu böyledir" yerine "Bu mesele tartışılmalı", "Bu konu üzerinde düşünelim" mantığını içinde taşımasıdır.

Hoca, iki mesele üzerinde ısrarla durmaktadır: 1- Edebiyat terimleri ve kavramlarını tarife kavuşturmak, müstereği yakalamak ve meseleyi anarşiden kurtarmak. 2- Edebiyatta kendi metodumuzu kurmak. Bunlarla ilgili iki alıntı yapalım. Hoca, "kavram"ı şöyle tarif ediyor. "Bilinen, adı konmuş olan, sınırları az çok belirli, tarif kazandırabilen; hemen herkesin birleşeceği cinsten değilse bile, herkesin anlaşabileceği ve kabulleri, ölçüleri, sınırları olan, soyut ve somut bir varlığın adına kavram diyoruz" (s. 20). Metod konusunda ise, "...edebiyat tenkidinin keyfi ve şabloncu olmasını önleyecek nazariye ve metoda ihtiyacı vardır. Başka dillerden kelimesi kelimesine tercüme edip, sonra onları tek yol olarak takdim edenlere şaşmakla beraber, edebiyat hayatımızı yoğuran kabulleri yakalayabilen bir metodu aramakta el ele verilmeyişine üzülmüyorum. Terimlerimizi ve metodumuzu kendimiz kurmalıyız, bunu iddia ediyorum" (s. 41).

Mülâkatlar sırasıyla şu başlıkları taşıyor: "Edebiyat Araştırmacılarının Meseleleri Üzerine" (Bu mülâkat elinizdeki satırların yazarı tarafından yapılmış ve yarısı Dergâh Edebiyat, Sanat ve Kültür Dergisi'nde "Bir Engelli Koşu; Edebiyat Araştırması" cilt: 2, sayı: 16, s. 12-13, 20, Haziran 1991 tarihinde yayınlanmıştı) (s. 7-27); "Folklor ve Halk Edebiyatı Kavramları Üzerine" (Bu mülâkat, Hoca'nın asistanı iken, Yunus Emre'nin "Yanar içim göynür özüm" dediği yaşta Rahmet-i Rahman'a kavuşan Mehmet Çelik tarafından yapılmış ve yayınlanmıştı.) (s. 29-34); "Edebiyatımızda Tenkit Üzerine Bir Konuşma" (Metin Kayahan Özgül) (s. 35-41); "Türkçe Öğretimi ve Milli Eğitim Üzerine" (Mehmet Önal) (s. 43-52); "Türk Dili Hakkında Mülâkat" (Tülin Deniz) (s. 53-66); "Gençlik Haftası Münasebetiyle" (Yeni Hamle Dergisi) (s. 67-70); "Sosyo-Kültürel Yapı Konusunda" (Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, Töre) (s. 71-76); "Roman Üzerine Soruşturma" (Yeni Hamle Dergisi) (s. 77-78); "Zamanın Elinden Tutmak Münasebetiyle" (Aziz Kâmil Yılmaz) (s. 79-86); "Zamanın Elinden Tutmak Üzerine Bir Küçük Sohbet" (Mustafa Yunus Özcan) (s. 87-89); "Doğununun 100. Yılında Yahya Kemâl" (Yuvarlak masa toplantısı, toplantıya katılanlar: Taha Akyol- Dr. Muhtar Tevfikoğlu- Sadık Kemal Tural) (s. 91-108); "Sinema Üzerine Konuşmalar" (Toplantıya katılanlar: Oğuz Ata Altaylı, Ahmet Yeşil, Himmet Aydın, Mikdat Besni, Sadık K. Tural) (s. 109-124); "Toplumumuz Niçin Az Okuyor?" (Nezahat Arseven tarafından yapılan bu mülâkat metni, ilk defa burada yayınlanmaktadır) (s. 125-134); "Tanzimât Fermanı'nın Yıldönümünde" (Sevda Yalçın-tepe) (s. 135-143).

Kendisine yöneltilen 145 soruya verilen cevaptan oluşan kitabın önemli bir özelliği de tarif kazandırılan edebiyat terim ve kavramlarının çok fazla oluşu. Bunlar, kitabın sonunda yer alan “Şahıslar ve Kavramlar Dizini”nde gösterilmiş. Bir fikir vermesi bakımından bazılarını zikrederim: Edebî hadise, edebî nüfus, edebî tür, edebiyat, edebiyat bilimi, edebiyat eleştirisi, edebiyat eseri/ edebî eser, edebiyat hayatı, edebiyat nazariyâtı, edebiyat sosyolojisi, edebiyat tarihi/tarihçisi.

Arka kapaktaki “Ecdâd Yayınevi olarak On Kitap oluşturacak dizinin ikinci kitabını sunuyoruz” ifadesi — Hoca'nın sekiz kitabının daha yayınlanacağı—okuyucuları heyecandıran bir muştı olmaktadır.

Kitabın kıymetinden dolayı Hoca'yı, hizmetinden dolayı Ecdâd Yayınevi'ni kutluyor, serinin diğer kitaplarını sabırsızlıkla beklediğimizi ifade etmek istiyoruz.

HİDAYET ÖZCAN
G.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

